Стаття та будь-який пов'язаний з нею опублікований матеріал поширюється за ліцензією Creative Commons Attribution License (CC BY 4.0).
The article and any related published material are licensed under the Creative Commons Attribution License (CC BY 4.0).

УДК 336
JEL classification: G28, O33, O38, E42
DOI: https://doi.org/10.17721/1728-2667.2026/229-2/2

Андрій ГАБРЕЛЯН[1], д-р філософії в галузі права
ORCID ID: 0000-0001-9337-7920
e-mail: Kashkinlaw@gmail.com

Олександр ДЯКОВСЬКИЙ[1], канд. юрид. наук, ст. викл.
ORCID ID: 0000-0003-3412-9278
e-mail: O.dyakovskiy@gmail.com

Антон ВАЛУЄВ[2], д-р філософії в галузі права
ORCID ID: 0000-0002-9561-4675
e-mail: Valyevdabk@gmail.com

Сергій ЧЕРНЕЦЬКИЙ[4], д-р філософії в галузі публічного управління та адміністрування, докторант
ORCID ID: 0000-0002-7368-4509
e-mail: Cherneckyi1989@ukr.net

Дмитро КАШКІН[4], юрист, магістр права
ORCID ID: 0009-0007-5167-0900
e-mail: Dmytro.Kashkin@gmail.com

[1]Національний технічний університет України "Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського", Київ, Україна
[2]ТОВ "Підприємство Агрофон", Київ, Україна
[3]Приватне акціонерне товариство "Вищий навчальний заклад «Міжрегіональна академія управління персоналом»", Київ, Україна
[4]Коїмбрський університет, Коїмбра, Португалія

РОЗВИТОК СИСТЕМИ BANKID В УКРАЇНІ: ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ТА НОРМАТИВНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Вступ. *Цифрова трансформація фінансового сектору та розбудова е-урядування в Україні актуалізували потребу в надійних інструментах віддаленої ідентифікації фізичних осіб, сумісних із правовим полем ЄС у сфері електронної ідентифікації та захисту персональних даних. У цьому контексті Система BankID Національного банку України (BankID, BankID НБУ, Система) поступово стала провідним інструментом віддаленої ідентифікації для доступу до е-послуг і дистанційного обслуговування.*

Методи. *Методологічну основу дослідження становлять системний підхід, методи аналізу й синтезу, історичний і порівняльно-правовий методи, які застосовано для розкриття генези, архітектури й інституційної моделі BankID НБУ й зіставлення її з європейськими схемами електронної ідентифікації. Формально-логічний і формально-юридичний методи використано для структурування масиву нормативно-правових актів і формулювання узагальнень щодо правового режиму Системи, а статистичний метод – для аналізу динаміки підключення учасників і використання сервісу у 2016–2024 рр.*

Результати. *Обґрунтовано двоблокову структуру нормативного забезпечення BankID НБУ (загальні акти інформаційного та телекомунікаційного права і спеціальні акти НБУ й Уряду, що регламентують архітектуру Системи, порядок приєднання абонентів, тарифи й особливості функціонування у воєнний час). Показано, що централізована хабова модель BankID НБУ, за якої провайдер не зберігає та не обробляє персональні дані, відповідає логіці Загального регламенту про захист даних (General Data Protection Regulation, GDPR) щодо мінімізації обробки та розмежування ролей володільця й розпорядника даних. На підставі статистичних даних показано динаміку масштабування використання Системи – від пілотних обсягів до широкого практичного застосування (87,7 млн успішних ідентифікацій у 2024 р., понад 60 % банків – абоненти-ідентифікатори, домінування некомерційного сегменту), а також визначено ключові етапи еволюції регуляторного режиму – від соціального проєкту е-урядування до інфраструктури дистанційного онбордингу в умовах пандемії та воєнного стану.*

Висновки. *Зроблено висновок, що BankID НБУ є інституціоналізованим результатом координації та взаємодії Національного банку України, банківського сектору й органів публічної влади та вже нині виконує роль функціонального "мосту" між українською та європейською моделями електронної ідентичності. Еволюція національної нормативної бази у напрямі імплементації Регламенту про електронну ідентифікацію та довірчі послуги (Electronic Identification and Trust Services, eIDAS), його оновленої редакції – Європейської рамки цифрової ідентичності (European Digital Identity Framework, eIDAS 2.0), GDPR, пакета Директив ЄС із протидії відмиванню коштів (Anti-Money Laundering Directives, AMLD), рекомендацій Групи з протидії відмиванню брудних грошей (Financial Action Task Force, FATF) і настанов Європейського банківського управління (European Banking Authority, EBA) створює передумови для подальшої формальної валідації рівнів довіри BankID НБУ та використання Системи як сумісної з європейським простором довірчих електронних послуг, зокрема й у сегменті дистанційного обслуговування клієнтів банків ЄС.*

Ключові слова: *BankID; ідентифікація; віддалена ідентифікація; система ідентифікації, персональні дані; передача персональних даних; Національний банк України; інформаційне суспільство; цифрова економіка; цифрові державні послуги; eIDAS; GDPR.*

Вступ

В умовах цифрової трансформації різко зростає роль ідентифікації, яка стає ключовою передумовою доступу до електронних послуг і водночас об'єктом правового переосмислення. Масове поширення електронних платежів, онлайн-банкінгу, електронної комерції та інших

© Габрелян Андрій, Дяковський Олександр, Валуєв Антон, Чернецький Сергій, Кашкін Дмитро, 2026

ISSN 1728-2667 (Print), ISSN 2079-908X (Online)

цифрових рішень, а також фактично безконтрольний обіг ідентифікаційних телекомунікаційних карток мережі рухомого (мобільного) зв'язку зумовлюють потребу у надійних механізмах встановлення особи. Ідентифікація поступово перетворюється на невід'ємний елемент цифрового суспільства, що формується в Україні, де громадяни, бізнес і держава взаємодіють у "невидимому" онлайн-просторі й потребують довірених інструментів підтвердження особи. На цьому тлі Система BankID Національного банку України (BankID, BankID НБУ, Система) виступає базовим інструментом персональної віддаленої ідентифікації фізичних осіб для отримання адміністративних, фінансових та інших онлайн-послуг. BankID функціонує як електронний посередник між банком, який володіє персональними даними клієнта, та надавачем послуг, позбавляючи користувача необхідності особисто подавати документи. Підвищена чутливість до обігу персональних даних, зростання операцій з електронними грошима та віртуальними активами, а також пов'язані із цим ризики актуалізують потребу у системних дослідженнях організаційних, нормативно-правових і методологічних засад функціонування BankID НБУ. Особливої ваги набуває завдання приведення Системи у відповідність до вимог Європейського Союзу (ЄС) у сфері електронної ідентифікації та захисту персональних даних, що зумовлює необхідність подальшого розвитку й удосконалення національної нормативної бази, яка регулює функціонування BankID в Україні.

Мета статті полягає у з'ясуванні особливостей функціонування та нормативного забезпечення Системи BankID НБУ в Україні, оцінюванні її відповідності вимогам права ЄС у сфері електронної ідентифікації та визначенні перспектив інтеграції BankID НБУ до європейського простору довірчих електронних послуг.

Огляд літератури. Проблематика віддаленої (дистанційної) ідентифікації та цифрової трансформації фінансового сектору є предметом системних наукових досліджень. У вітчизняній літературі BankID НБУ зазвичай розглядають у ширшому контексті цифровізації банківських послуг, розвитку ринку фінансових технологій, підвищення фінансової інклюзії та модернізації платіжної інфраструктури. У працях Н. Верхоглядової (Verkhoglyadova et al., 2024), Л. Бондаренко (Bondarenko et al., 2021), М. Кужелєва (Kuzheliev et al., 2024), І. Ситник (Sytnyk et al., 2023) та ін. акцент зроблено на впливі інновацій (зокрема й систем віддаленої ідентифікації клієнтів, електронних довірчих послуг, сервісу "Дія") на конкурентоспроможність банків, стійкість фінансового сектору та поведінку споживачів фінансових послуг. У цьому самому контексті Т. Затонацька та О. Вольвач (Затонацька, & Вольвач, 2023) досліджують конкурентну динаміку на ринку електронних платіжних систем і демонструють, що посилення конкуренції між банківськими та небанківськими провайдерами (на прикладі NovaPay і практик необанків на кшталт Revolut) робить критично важливими технології, які знижують транзакційні витрати взаємодії з клієнтом, зокрема й інструменти дистанційної ідентифікації та цифрового онбордингу.

Значна увага приділяється еволюції ринку фінансових технологій в Україні, де BankID НБУ трактується як ключовий інфраструктурний елемент екосистеми дистанційного обслуговування клієнтів. У роботах Ю. Воробей (Vorobei, & Hutsalenko, 2022), А. Кутбі (Kutbi, Alsilimani, & Khan, 2024), С. Науменкової (Naumenkova, Mishchenko, & Dorofeiev, 2019) та ін., присвячених розвитку фінансово-технічних послуг і ринку цифрових платіжних карток, BankID розглядається як інструмент спрощення доступу до банківських та небанківських продуктів без фізичної присутності клієнта, особливо в умовах воєнного стану та зростання потреби у дистанційних каналах обслуговування.

Окрема група публікацій присвячена саме моделям віддаленої ідентифікації та верифікації клієнтів. І. Мушеник, С. Грушецький (Мушеник, & Грушецький, 2022), В. Пономаренко, О. Колодізєв (Пономаренко та ін., 2018) та інші дослідники аналізують співвідношення між різними інструментами – BankID НБУ, MobileID, кваліфікованим електронним підписом, спрощеними моделями верифікації для фінансового моніторингу – у контексті запровадження ризик-орієнтованих підходів та імплементації вимог законодавства з протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення. У цих роботах BankID НБУ характеризується як інструмент, що поєднує високий рівень надійності ідентифікації з відносною технологічною простотою інтеграції в існуючі банківські та державні інформаційні системи. Водночас, навіть в них BankID найчастіше виступає лише одним з елементів ширшої архітектури цифрових сервісів, а його правовий режим та інституційна модель аналізуються фрагментарно.

У зарубіжній літературі домінує підхід, за якого BankID розглядається передусім через призму скандинавського досвіду організації систем цифрової ідентифікації. Дослідження О. Хус (Husz, 2018) описує шведський BankID як фундамент "фінансового суспільства ідентифікації", де банки історично виконують функцію основних ідентифікаторів, а цифровий BankID став універсальним засобом доступу не лише до фінансових, а й до інших приватних і публічних сервісів. Л. Б'ярклінг, С. Хедстрем (Bjärkling, Hedström, & Mesterton, 2025), Х. Дейк, Б. Джейкобс (Dijck, & Jacobs, 2019) та інші автори аналізують скандинавські моделі віддаленої ідентифікації як результат довгострокового партнерства держави й банківського сектору, що забезпечило високий рівень довіри користувачів і майже повне охоплення дорослого населення цифровими ідентифікаційними засобами. Окремі дослідження демонструють перехід від суто техніко-правового опису систем віддаленої ідентифікації до їхнього розуміння як складних соціотехнічних конструкцій. Зокрема, Л. Кемппайнен та С. Вреде (Kemppainen, Wrede, & Kouvonen, 2023) розглядають електронну ідентифікацію у Фінляндії як систему, що одночасно розширює доступ до публічних послуг і відтворює певні форми виключення, зокрема для мігрантів і вразливих груп населення. Ці результати безпосередньо релевантні українському контексту, де BankID НБУ використовується для обслуговування внутрішньо переміщених осіб, користувачів у прифронтових регіонах тощо.

Важливий пласт зарубіжних досліджень присвячено нормативному виміру електронної ідентифікації в ЄС. Аналіз Регламенту (ЄС) від 23.07.2014 р. № 910/2014 "Про електронну ідентифікацію та довірчі послуги для електронних транзакцій на внутрішньому ринку та про скасування Директиви 1999/93/ЄС" (eIDAS) (On electronic identification…, 2014), Регламенту (ЄС) від 11.04.2024 р. № 2024/1183 "Про внесення змін до Регламенту (ЄС) № 910/2014 щодо створення Європейської системи цифрової ідентифікації" (eIDAS 2.0.) (Amending Regulation…, 2024), пакета Директив Anti-Money Laundering Directives (AMLD) у працях Ж. Дюморт'є (Dumortier, 2016), А. Шаріф, Р. Маттео (Sharif et al., 2022) та інших зосереджується на механізмах взаємного визнання національних схем електронної ідентифікації, рівнях довіри, вимогах до електронних довірчих послуг і проєктах Європейського цифрового гаманця (EU Digital

Identity Wallet). Паралельно Європейське банківське управління (European Banking Authority, EBA) у своїх рекомендаціях щодо дистанційного онбордингу клієнтів (European Banking Authority, 2022) конкретизує вимоги до застосування віддаленої електронної ідентифікації у фінансовому секторі, орієнтуючись на ризик-орієнтований підхід і запобігання зловживанням. Зв'язок між європейською нормативною рамкою та національними моделями систем електронної ідентифікації простежується і в роботах, присвячених гармонізації законодавства держав – кандидатів на вступ до ЄС (OECD, 2024; Bojadzievska et al., 2024). В них наголошено, що імплементація положень eIDAS, eIDAS 2.0., пакета Директив AMLD, а також перехід до цифрових каналів фінансового посередництва стимулюють розвиток національних систем електронної ідентифікації за участю банків, подібних до українського BankID НБУ. Водночас окремо підкреслено необхідність приведення національного законодавства у відповідність із вимогами ЄС щодо захисту персональних даних, електронних довірчих послуг та віддаленої ідентифікації.

Водночас, попри наявність численних праць, у яких BankID НБУ фігурує як важливий елемент інфраструктури цифрових фінансів, низка аспектів залишається недостатньо дослідженою. По-перше, у вітчизняній літературі порівняно мало робіт, що комплексно поєднують технічний опис архітектури BankID, його роль у бізнес-процесах банків і нефінансових постачальників послуг і детальний аналіз правового режиму Системи в координатах українського законодавства та правового поля ЄС. По-друге, ще недостатньо опрацьовано питання відповідності BankID НБУ вимогам eIDAS, eIDAS 2.0, Директив AMLD, рекомендаціям EBA та FATF, з урахуванням перспективи міжнародної взаємної сумісності схем електронної ідентифікації. По-третє, лише фрагментарно аналізуються виклики воєнного часу (масове переміщення населення, підвищені кіберзагрози, потреба в безперервності надання публічних послуг) для функціонування та подальшого розвитку BankID НБУ.

Отже, наявний масив публікацій дозволяє констатувати таке:

- в національному науковому полі сформовано сталу дослідницьку традицію аналізу цифрової трансформації фінансового сектору, у межах якої BankID розглядають як ключовий інструмент віддаленої ідентифікації;
- в зарубіжному науковому полі системи на кшталт BankID НБУ вивчаються як результат публічно-приватного партнерства та складні соціотехнічні системи з потенціалом і до розширення доступу до послуг, і до породження нових форм цифрового виключення;
- відсутні комплексні дослідження, що поєднують аналіз організаційної моделі та нормативного забезпечення BankID НБУ з оцінкою його відповідності поточним і перспективним вимогам права ЄС у сфері електронної ідентифікації та електронних довірчих послуг.

Методи

Застосування системного підходу, методів аналізу і синтезу обумовлено дослідженням Системи BankID НБУ як окремого елемента цифрового суспільства. Використання історичного методу стало наслідком специфіки об'єкта дослідження, яка полягає у необхідності розкриття питань, що стосуються становлення та розвитку Системи BankID НБУ. Порівняльно-правовий метод застосовувався під час з'ясування характерних особливостей Системи BankID НБУ, що дало змогу глибше пізнати цю систему віддаленої (дистанційної) ідентифікації. Використання формально-логічного методу дозволило визначити основні напрями формування законодавства щодо правового регулювання функціонування систем віддаленої ідентифікації. Формально-юридичний метод задіяно у формулюванні визначень, наукових тез, аналізі позицій дослідників і змісту юридичних норм. Статистичний метод використано для аналізу статистичних даних Національного банку України, які мають відношення до функціонування систем віддаленої ідентифікації. Вказані вище методи у своєму взаємозв'язку дали змогу всебічно й ефективно дослідити поняття, зміст і проблематику правового регулювання Системи ідентифікації BankID НБУ.

Результати

Зміст та особливості функціонування Системи BankID. Інформаційні технології набувають реальної цінності лише тому, що вони дають змогу розв'язувати практичні завдання в умовах, у яких нині перебуває Україна, – наслідки пандемії COVID-19, повномасштабної російсько-української війни, масової міграції населення. Цифрова трансформація закономірно актуалізувала запит на дистанційну ідентифікацію, що стала необхідною передумовою безперервності надання фінансових і публічних послуг за умов обмеження свободи пересування. Віддалена ідентифікація в цьому контексті виступає не лише технічним рішенням, а й інструментом підтримання фінансової інклюзії та стійкості банківської системи.

Протягом усього періоду розвитку банківського сектору ідентифікація клієнтів залишалася його ключовою функцією, а сучасний етап характеризується переходом до віддалених процедур ідентифікації на основі новітніх інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ). В Україні апробовано кілька моделей таких рішень, запропонованих АТ КБ "ПриватБанк", АТ "Ощадбанк" та окремими телекомунікаційними компаніями. За результатами оцінювання їхніх технічних, організаційних і комплаєнс-характеристик за основу обрано систему віддаленої ідентифікації Ощадбанку, розроблену ІТ-компанією "Уніті-Барс", що забезпечувала належний рівень безпеки, відповідність нормативним вимогам і масштабованість (About NBU BankID, 2018). На цій базі сформовано Систему BankID НБУ, яка нині відіграє домінуючу роль серед інструментів віддаленої ідентифікації користувачів в Україні.

BankID як спосіб віддаленої ідентифікації абонентів у своїй основі спирається на єдину централізовану платформу. Це означає, що всі запити на ідентифікацію особи – від публічних адміністрацій, страхових компаній, фінансових установ і будь-яких інших онлайн-сервісів, які потребують ідентифікації особи – підлягають централізації. Творці BankID НБУ прийняли вивірене рішення і від самого початку створили централізовану систему, до якої поступово почали підключатися абоненти, що дає змогу уникнути зайвих витрат, як на даному етапі функціонування BankID, так і на наступних, оскільки у централізованій хабовій архітектурі зменшується кількість інтеграцій і дублювання інфраструктури: кожен постачальник послуг і кожен банк під'єднується до єдиного шлюзу за уніфікованими технічними й організаційними вимогами. На відміну від децентралізованої моделі "кожен із кожним", де кількість двосторонніх інтеграцій зростає пропорційно кількості учасників і потребує множинного супроводу, хабова модель переводить витрати у формат одноразового підключення та стандартизованого підтримання, знижуючи витрати на розробку, тестування, аудит безпеки, оновлення протоколів та юридичне адміністрування взаємодії.

Цей ефект зберігається і надалі, оскільки підключення нових учасників не потребує перебудови всієї мережі взаємодій, а здійснюється шляхом приєднання до вже стандартизованої інфраструктури. Водночас сама Система не зберігає жодних даних на своїх серверах, не може зчитувати інформацію, що пересилається, змінювати або спотворювати її – усе передається в зашифрованому вигляді захищеними каналами зв'язку (рис. 1). Підкреслимо, що BankID НБУ проєктувався з орієнтацією на європейські стандарти захисту персональних даних та електронної ідентифікації, що концептуально узгоджується з вимогами Регламенту (ЄС) від 27.04.2016 р. № 2016/679 (GDPR) щодо мінімізації обробки даних, прозорості їх використання та розмежування ролей контролера й оператора.

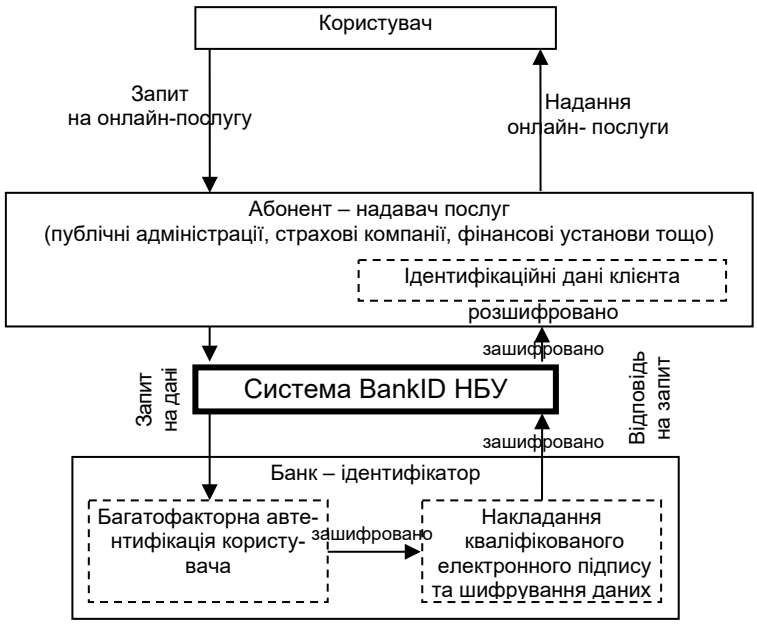

Рис. 1. Загальна схема функціонування Системи BankID

Джерело: складено авторами на основі даних Національного банку України.

З урахуванням подальшого розвитку права ЄС у сфері електронної ідентичності – насамперед переходу від eIDAS до eIDAS 2.0 та запровадження Європейського цифрового гаманця – BankID НБУ можна розглядати як платформу, що вже сьогодні частково відповідає ключовим принципам європейської моделі: використання надійних облікових записів банків як засобів ідентифікації, застосування багатофакторної автентифікації, забезпечення трасованості подій і можливості зовнішнього нагляду з боку регулятора. Це створює передумови для подальшого формального визнання окремих рівнів ідентифікації, здійсненої через BankID НБУ, такими, що відповідають встановленим у ЄС рівням довіри (substantial/high), за умови проведення додаткового оцінювання відповідності та гармонізації технічних протоколів. У цьому контексті логіка розбудови загальнодержавної Системи BankID в Україні була зорієнтована на поєднання європейських підходів до електронної ідентичності з наявними інституційними та фінансовими обмеженнями. Якщо eIDAS задав цільову модель високих рівнів довіри й уніфікованих технічних протоколів, то вітчизняний варіант вимагав максимально раціонального використання вже існуючої банківської інфраструктури як базового носія надійних цифрових облікових записів. Саме тому під час ухвалення рішення про створення Системи BankID акцент зміщено не на формування нової "з нуля" технічної платформи, а на інституціоналізації напрацьованих банками процедур віддаленої ідентифікації, що дало змогу одночасно знизити витрати, забезпечити належний рівень кібербезпеки та наблизити національну систему до вимог права ЄС у сфері електронної ідентичності.

Варто наголосити, що становлення BankID у загальнодержавному масштабі було зумовлене передусім налагодженою кооперацією між ключовими учасниками, а не існуванням окремих технічних рішень. Ініціативи "ПриватБанку", "Ощадбанку" й окремих телекомунікаційних компаній у сфері цифрового посвідчення особи мали локальний характер і охоплювали лише окремі групи клієнтів, що не забезпечувало необхідної масовості серед дорослого населення. Для переходу до єдиної інфраструктури було потрібно об'єднати зусилля. Важливу роль у цьому процесі відіграли органи виконавчої влади на чолі з Кабінетом Міністрів України: по-перше, Кабінет Міністрів України та профільні центральні органи виконавчої влади, передусім Державне агентство з питань електронного урядування України[1], усвідомили стратегічний потенціал віддаленої ідентифікації та задекларували політичну волю використовувати її для надання адміністративних послуг громадянам; по-друге, на рівні міжвідомчої координації було організовано взаємодію між суб'єктами цифрової ідентифікації, їхню інституційну консолідацію та цілеспрямований пошук нових форматів застосування електронного посвідчення особи.

Унікальне партнерство між комерційними банками, Національним банком України й органами публічної влади – насамперед Кабінетом Міністрів України і центральними органами виконавчої влади, відповідальними за розвиток електронних послуг і цифрову трансформацію, – зумовило запуск BankID НБУ – системи, яка забезпечує безпечну ідентифікацію користувачів під час

[1] З 2019 р. – Міністерство цифрової трансформації України.

передавання їхніх персональних даних від банку, в якому відкрито рахунок, до суб'єкта, що надає послугу, у широкому спектрі наявних в Україні онлайн-сервісів. Безпека такої взаємодії забезпечується застосуванням усталених криптографічних механізмів захисту інформації та інфраструктури електронної ідентифікації (зокрема й автентифікації користувача засобами банку та використання захищених каналів зв'язку / криптографічного шифрування), що мінімізує ризики несанкціонованого доступу і шахрайських дій. Щодо біометричних технологій, то їхнє включення до Системи BankID НБУ все ще викликає низку запитань, як правового, так і організаційного характеру.

Потенційно, кількість користувачів BankID дорівнює кількості осіб, яких обслуговують банки, що приєдналися до Системи. 2024 р. загальна кількість банків-ідентифікаторів BankID дорівнювала 39 (табл. 1).

Таблиця 1

хоплення банківського сектору Системою BankID

Рік (на початок року)	Кількість діючих банків в Україні, од.	Кількість банків – абонентів-ідентифікаторів у Системі, од.	Співвідношення, %
2020	74	26	35,1
2021	71	39	54,9
2022	67	38	56,7
2023	63	38	60,3
2024	61	39	63,9

Джерело: складено авторами на основі даних Національного банку України.

Як свідчать дані табл. 1, упродовж 2020–2024 рр. відбулося не стільки збільшення кількості банків-ідентифікаторів, скільки істотне зростання частки банківського сектору, охопленого Системою, – з орієнтовно близько 35 % до приблизно 64 % на тлі подальшої консолідації ринку. Це дає підстави розглядати BankID НБУ як де-факто стандарт віддаленої ідентифікації в банківському сегменті, що забезпечує практично повну доступність сервісу для більшості домогосподарств за рахунок підключення провідних гравців ринку.

Як свідчать дані табл. 1, у 2020–2024 рр. динаміка охоплення банківського сектору Системою BankID НБУ формувалася двома різними чинниками. По-перше, у 2021 р. відбувся різкий приріст кількості банків-ідентифікаторів (із 26 до 39), що відображає перехід від обмеженого підключення до широкого залучення банків. По-друге, у 2022–2024 рр. кількість банків-ідентифікаторів фактично стабілізувалася (38–39 банків), тоді як подальше зростання показника "співвідношення, %" було зумовлене переважно скороченням загальної кількості діючих банків, тобто консолідацією ринку (74 у 2020 р. проти 61 у 2024 р.). За цих умов доцільно говорити не про поступове нарощування кількості підключених банків після 2021 р., а про закріплення досягнутого рівня підключення на тлі структурних змін у банківському секторі. Це, у поєднанні з приєднанням провідних гравців ринку, дає підстави розглядати BankID НБУ як один із ключових інфраструктурних інструментів віддаленої ідентифікації в банківському сегменті, оскільки підключені банки формують переважну частку ринку банківських послуг. Зокрема, банки-учасники BankID охоплюють понад 96 % ринку банківських послуг (Power Banking, 2023). Отже, нині, майже кожен мешканець країни (потенційно) може використовувати можливості Системи у своїх інтересах. Статистика свідчить, що BankID НБУ швидко стає найбільш активно використовуваною системою віддаленої ідентифікації в Україні. Використання Системи показує суттєве зростання, адже користувачі з кожним кварталом користуються дедалі більшим розмаїттям послуг, ідентифікуючи себе через BankID, завдяки збільшенню кількості учасників – надавачів цих послуг.

Структуру успішних ідентифікацій за основними групами постачальників послуг наведено в табл. 2, що дає змогу оцінити співвідношення публічного (некомерційного) та комерційного сегментів використання BankID НБУ у 2023–2024 рр.

Таблиця 2

Структура ідентифікацій за типами постачальників послуг

Рік	Загальна кількість успішних ідентифікацій, млн	Некомерційні абоненти, млн	Частка некомерційних, %	Комерційні абоненти, млн	Частка комерційних, %
2023	42,9	38,7	90,2	4,2	9,8
2024	87,7	81,8	93,3	5,8	6,7

Джерело: складено авторами на основі даних Національного банку України.

Дані табл. 2 засвідчують, що у 2023–2024 рр. Система зберігає чітко виражену домінанту некомерційного сегменту: частка ідентифікацій для органів державної влади та державних порталів зросла з 90,2 % до 93,3 %. Водночас обсяг ідентифікацій для комерційних абонентів у абсолютному вимірі також збільшився (з 4,2 до 5,8 млн), однак темпи приросту виявилися нижчими, ніж у сегменті публічних послуг. Це свідчить про те, що драйвером масштабування BankID НБУ залишається насамперед розширення е-урядування та цифрових державних сервісів, тоді як комерційний сектор інтегрується до Системи більш поступово.

Комерційні та некомерційні абоненти – постачальники послуг не одразу визнали цінність BankID, знадобилося понад чотири роки, щоб усвідомити зручність функціональності Системи, а також залежність зростання активності користувачів окремих онлайн-сервісів від можливості проходити на них ідентифікацію через BankID. Щодо банків, які виступають абонентами-ідентифікаторами в структурі Системи, то для їхнього залучення Національний банк України з 1 липня 2020 р. запустив комерційну модель використання BankID НБУ, тобто фактично запропонував їм фінансовий стимул. Із цього періоду банки змогли монетизувати передачу даних в інтересах абонентів – надавачів послуг, які дистанційно надають банківські, фінансові або комерційні послуги. Тарифікуванню підлягають лише ті операції, під час яких дані для ідентифікації клієнта були успішно передані між абонентами. Водночас кошти за отримані послуги сплачує абонент-постачальник послуг абоненту-

ідентифікатору. Підхід, обраний НБУ, можна визнати успішним, тому що зі зростанням банків – абонентів-ідентифікаторів та їхніх клієнтів – зросла і продовжує зростати загальна кількість комерційних учасників – постачальників послуг.

Правове регулювання функціонування Системи BankID. Система з віддаленої ідентифікації користувачів не змогла б бути реалізована в Україні без уже наявної правової бази, що стала фундаментом, на яку було покладено правові акти, що стосуються безпосередньо функціонування самої Системи BankID. Загалом, на нашу думку, функціонування Системи BankID забезпечується наявністю двох блоків нормативно-правових актів.

Перший блок охоплює акти, що встановлюють базові принципи та режими обігу інформації і персональних даних, вимоги до захисту інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах, правовий статус електронних документів і електронного документообігу, засади доступу до публічної інформації, загальні правила надання адміністративних (зокрема й електронних) послуг, а також правові й організаційні вимоги у сфері електронних довірчих послуг (Про інформацію, 1992; Про захист інформації…, 1994; Про Концепцію національної…, 1998; Про електронні документи…, 2003; Про Основні засади…, 2007; Про доступ до…, 2011; Про адміністративні послуги, 2013; Про електронні довірчі…, 2017; Про вдосконалення державного…, 1998; Про заходи щодо…, 2000; Про затвердження вимог…, 2018; Про затвердження Порядку…, 2018). Сукупно ці норми формують інституційний і технологічний фундамент цифрової взаємодії, без якого спеціальне регулювання BankID НБУ було б неможливим.

Другий блок охоплює спеціальні нормативні акти, що визначають інституційну модель та архітектуру BankID НБУ, порядок приєднання і статус учасників (банків-ідентифікаторів і абонентів-надавачів послуг), правила обміну даними та вимоги інформаційної безпеки, тарифні умови, а також особливі режими функціонування Системи (зокрема в умовах воєнного стану). Розглянемо законодавчі акти, що належать до другого блоку, в динаміці, встановимо, з якою метою їх ухвалювали, як вони вплинули на розвиток Системи BankID.

На початковому етапі система віддаленої ідентифікації користувачів за технологією BankID розроблялася як соціальний проєкт, покликаний спростити реалізацію Стратегії сталого розвитку "Україна – 2020" (Про Стратегію сталого…, 2015) та забезпечити побудову дієвої моделі електронного уряду. Первісно її функціональне призначення орієнтувалося на потреби органів державної влади у сфері надання адміністративних послуг населенню, однак уже на етапі проєктування передбачалося поширення застосування Системи на комерційний сектор. На початок 2015 р. онлайн-верифікація в Україні залишалася обмеженою: на урядових ресурсах вона здійснювалася переважно через цифрові підписи, кількість яких не перевищувала 1,5 млн, причому більшість сертифікатів належала юридичним особам (Деркач, Корнєєва, & Абакуменко, 2016). У таких умовах BankID розглядалася як інструмент, що дає змогу використати наявні у банків масиви даних про клієнтів (зокрема і паспортні відомості) для оперативної передачі інформації державним органам і приватним надавачам послуг, підвищуючи зручність і швидкість ідентифікації, у тому числі під час здійснення електронної комерції та онлайн-платежів.

Передумовою створення BankID стало попереднє напрацювання банківським сектором технологій дистанційного підтвердження особи в системах інтернет-банкінгу з високим рівнем захисту, що формувався під впливом законодавства у сфері запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, фінансуванню тероризму та розповсюдженню зброї масового знищення, заснованого на принципі "Знай свого клієнта". Українське регулювання значною мірою спиралося на європейські підходи, відповідно до яких суворі вимоги до процедур ідентифікації клієнтів і безпеки обробки даних виступають ключовою умовою функціонування фінансових установ.

На найвищому рівні створенню BankID загальнодержавного масштабу сприяла необхідність виконання окремих дій, передбачених Комплексною програмою розвитку фінансового сектору України до 2020 р., затвердженою Постановою Правління Національного банку України від 18.06.2015 р. № 391 (Про затвердження Комплексної…, 2015). До зазначених дій ми можемо віднести такі:

- підтримання можливості запровадження процедур здійснення ідентифікації клієнта без його фізичної присутності на основі використання новітніх досягнень у сфері інформаційних технологій і надійних технологічних інструментів;
- сприяння взаємодії банків із регулюючими органами з метою усунення перепон на шляху впровадження цифрових технологій, зокрема в таких напрямах: використання електронного цифрового підпису, ідентифікація клієнтів, здійснення транзакцій у безпаперовій формі, укладення договорів і підготовка звітності.

Необхідність створення в Україні спрощеної моделі ідентифікації клієнтів була окреслена Незалежною асоціацією банків України за результатами спільного з Національним банком України проєкту, реалізованого за участю консалтингових команд McKinsey та Finalta. У межах цього проєкту здійснено порівняльний бенчмаркінг продуктивності великих і середніх банків та ідентифіковано джерела операційної неефективності, пов'язані з надмірною регуляторною та звітною "надбудовою" і домінуванням ручних, паперово орієнтованих процедур комплаєнса. Це проявляється у дублюванні ідентифікаційних дій, високих транзакційних витратах на збір / верифікацію документів і підтримання клієнтських досьє, а також у підвищених ризиках помилок і затримок, коли юридично значущі операції "прив'язані" до паперових носіїв і фрагментованих внутрішніх процедур (McKinsey, & Company, 2016). Отже, потреба у спрощеній моделі ідентифікації логічно випливає не лише з технологічних трендів, а і з необхідності зменшити адміністративне навантаження та стандартизувати процедури належної перевірки клієнта шляхом цифровізації, уніфікації даних і переходу до безпаперових бізнес-процесів за збереження належного рівня контролю. Це, зі свого боку, вимагало коригування нормативно-правової бази, яка встановлювала вимоги до паперових документів, власноручних підписів, фізичної верифікації, архівації та звітності. Як пріоритетні кроки визначено: відмову від обов'язковості "мокрого" підпису, створення правових і технологічних умов для віддаленої ідентифікації клієнтів, а також забезпечення електронного доступу до державних баз даних для спрощення ідентифікації та фінансового моніторингу. Паралельно, на виконання п. 2 Протоколу засідання тимчасової робочої групи з питань розвитку схем електронної ідентифікації при Міжгалузевій раді з питань розвитку електронного урядування від 24.09.2015 р., Державне агентство з питань електронного урядування звернулося до Національного банку

ISSN 1728-3817

України з пропозицією розглянути можливість запровадження сервісу BankID як проміжного вузла (хаба) автентифікації клієнтів банків через системи дистанційного обслуговування. Кабінет Міністрів України, своєю Постановою від 30.09.2015 р. № 786 (Деякі питання надання…, 2015), також рекомендував НБУ опрацювати запровадження електронної системи ідентифікації "BankID" на основі банківських клієнтських даних для надання доступу до відомостей із цього Реєстру в електронному форматі. У відповідь на ці ініціативи Національний банк України в червні 2016 р. оголосив про запуск у тестовому режимі Системи BankID НБУ, яка надала клієнтам банків можливість отримувати адміністративні послуги онлайн після проходження ідентифікації через інтернет-банкінг (з переданням базових анкетних і контактних даних, а також електронних копій документів). Функціонування єдиної національної системи електронної дистанційної ідентифікації фізичних і юридичних осіб – клієнтів комерційних банків – для отримання послуг на Єдиному державному порталі адміністративних послуг та в органів, що їх надають, було закріплене Постановою Правління НБУ від 30.08.2016 р. № 378 (Про затвердження Положення…, 2016), яка врегулювала питання захисту інформації, обміну електронними запитами, ведення статистики, умов підключення абонентів, а також гарантій і порядку вирішення спорів.

Отже, на кінець 2016 р. в Україні створено дві системи віддаленої ідентифікації – BankID ПриватБанк і BankID НБУ. Причиною їхнього поділу стало те, що провайдером у першій системі на момент створення став комерційний банк, тоді як друга система була створена на замовлення Національного банку України. Вибір між BankID ПриватБанк і BankID НБУ мав визначити існування можливості віддаленої ідентифікації користувачів в Україні на десятиліття вперед. Цілком логічним у цьому аспекті став вибір на користь BankID НБУ. Не останню роль у цьому зіграло побоювання того, що ПриватБанк, як один із центральних суб'єктів BankID, матиме змогу зберігати і надалі використовувати персональні дані клієнтів інших банків у своїх комерційних цілях. Національний банк України одразу наголосив, що він виконуватиме лише роль транзитера інформації, тобто персональні дані клієнтів банків не будуть ним зберігатися, оброблятися та використовуватися в комерційних цілях. До того ж у 2016 р. ПриватБанк зіткнувся з серйозними проблемами, пов'язаними з достатністю рівня капіталу, кредитним портфелем, виконанням установою встановлених нормативів, які не давали гарантії того, що банк продовжить надалі приділяти розвитку Системи BankID належну увагу (The State Approves…, 2016).

Для кращого розуміння стратегічних наслідків ухваленого рішення (на користь BankID НБУ) доцільно узагальнити ключові інституційні та регуляторні відмінності між BankID НБУ та приватними моделями BankID, побудованими на базі окремих банківських або корпоративних платформ. Порівняльний аналіз (табл. 3) демонструє, що модель із централізованим публічним оператором, недискримінаційним доступом учасників і прозорим тарифоутворенням краще відповідає завданням розвитку е-урядування, захисту персональних даних і наближення до вимог права ЄС, тоді як приватні системи несуть вищі ризики конфлікту інтересів, одноосібної зміни тарифів і правил доступу та залежності від бізнес-моделі власника. Саме ці відмінності зумовили перехід до загальнодержавної моделі BankID НБУ як базової інфраструктури віддаленої ідентифікації в Україні.

Таблиця 3

Відмінності BankID НБУ від приватних систем BankID

Критерії	BankID НБУ	Приватна BankID
Створена в інтересах учасників ринку (як спільна інфраструктура)	+	–
Орієнтація на інтереси власника системи	–	+
Оператор – незалежний публічний регулятор (центральний банк)	+	–
Оператор – приватна комерційна структура	–	+
Система може змінюватися за погодженням учасників (колегіальна модель)	+	–
Правила роботи та використання встановлюються регулятором	+	–
Можливість оперативної зміни правил / тарифів одноосібним рішенням власника	–	+
Тарифи формуються з урахуванням балансу інтересів усіх учасників	+	–
Тарифи можуть бути довільно змінені власником у будь-який момент	–	+
Власник системи може бути змінений незалежно від волі учасників	–	+
Передача системи іншому оператору відбувається за погодженням учасників	+	–
Гарантії безперервності роботи (статус критичної інфраструктури / НБУ)	+	–
Система може бути змінена "надто швидко" з міркувань бізнес-доцільності	–	+
Посилений регуляторний нагляд і вимоги прозорості	+	–
Високий ризик конфлікту інтересів між оператором і учасниками	–	+
Недискримінаційний доступ для банків та інших надавачів послуг	+	–
Дискреційний відбір учасників на розсуд власника	–	+
Орієнтація на публічні сервіси та е-урядування	+	–
Пріоритет комерційних кейсів і монетизації	–	+
Заборона використання даних хабом у власних комерційних цілях	+	–
Можливість вторинного комерційного використання даних оператором	–	+
Інтегрованість у стратегію наближення до права ЄС (eIDAS, GDPR тощо)	+	–
Залежність від бізнес-моделі та фінансової стійкості приватного власника	–	+

Джерело: розроблено авторами на основі даних Національного банку України та АТ КБ "ПриватБанк" (About NBU BankID, 2018; Сервіс "BankID", 2020).

Запроваджуючи Систему BankID, Національний банк України свідомо відмовився від обмежувальної моделі участі та, навпаки, зорієнтувався на максимально широке залучення суб'єктів, установивши для них безоплатний режим підключення до Системи. Ставши транзитером інформації, НБУ зрівняв роль комерційних банків, яку вони можуть посідати у BankID, що лише сприяло їхньому залученню до системи на рівних правах. Варто позитивно сприйняти і рівень захисту переданої інформації, яку надає НБУ порівняно з іншими банками, що унеможливлює її втрату чи спотворення.

У 2016 р. BankID фактично залишалася маловідомим інструментом, що підтверджується й кількісними показниками: станом на кінець року було здійснено близько 25 тис. електронних ідентифікацій, а послуги Системи використали лише 3487 осіб (Гула, 2022). У подальшому поєднання цілеспрямованої інформаційної кампанії, акценту на перевагах дистанційної ідентифікації та демонстрації простоти її застосування в різних сферах забезпечило суттєве нарощування користувацької бази. Практика переконує, що навіть технологічно досконале рішення втрачає актуальність за відсутності реальних сценаріїв використання, тому для BankID принциповим було швидке розширення сфер застосування й досягнення "критичної маси" користувачів. Спершу Система слугувала переважно для ідентифікації клієнтів банків із метою отримання адміністративних послуг, однак приватний сектор досить швидко оцінив її потенціал, що зумовило попит на використання BankID для комерційних, банківських та інших фінансових сервісів. У відповідь належні положення імплементовано до Постанови Правління НБУ від 17.03.2020 р. № 32 (Про затвердження Положення…, 2020), реалізація якої мала посилити стимули для підключення нових абонентів і підвищити якість функціонування Системи загалом.

На вимогу Постанови № 32 розроблено та прийнято окремий Порядок приєднання абонентів до Системи BankID Національного банку України та припинення їхньої участі в Системі від 26.03.2020 р. № В/57-0007/24366 (Порядок приєднання абонентів…, 2020). Порядок визначає процедуру приєднання претендента, підключення абонентських вузлів абонентів-ідентифікаторів та абонентів-надавачів послуг, процедуру тимчасового зупинення та відновлення роботи абонентських вузлів, а також припинення участі абонентів у Системі BankID НБУ. Прийняття Порядку було зумовлено, зокрема, увагою регулятора до питань безпеки під час передавання даних користувачів та комплаєнс-перевірки претендентів перед підключенням до Системи BankID НБУ. В наступні кілька місяців до Порядку внесено окремі зміни (Протоколи від 30.03.2021 р. № В/57-0007/24787, від 26.07.2021 р. № В/57-0007/61241, від 27.09.2021 р. № В/57-0007/81192). Найважливіші з них торкнулися вимог щодо дотримання претендентами норм законодавства в частині розкриття інформації про банківські або фінансові послуги, які надаються установою (Гула, 2022).

У зв'язку з комерціалізацією Системи BankID НБУ, до неї Постановою Правління Національного банку України від 12.01.2022 р. № 2 (Про затвердження Змін…, 2022) були введені відповідні тарифи на послуги, що надаються абонентам Системи (зокрема, за підключення та користування BankID). Зауважимо, що встановлені Національним банком тарифи стосувались виключно учасників Системи BankID НБУ – банків та інших суб'єктів, які надають комерційні послуги у дистанційному форматі; для кінцевих користувачів – фізичних осіб – використання Системи залишилось безоплатним.

Запровадження плати за підключення нових організацій, що дистанційно обслуговують громадян України, стало відповіддю на стрімке зростання попиту на BankID НБУ. Динаміка кількості електронних ідентифікацій демонструє перехід від поодинокого використання до масового: з 25 тис. операцій у 2016 р. до 74 тис. у 2017 р., 224 тис. у 2018 р. та 300 тис. у 2019 (табл. 4). Надалі відбувся фактично експоненційний стрибок: у 2021 р. зафіксовано понад 30 млн успішних ідентифікацій, що у чотири рази перевищило показник 2020 р. (7,6 млн) і в сто разів – результат 2019 р.

Таблиця 4

Динаміка успішних ідентифікацій в Системі BankID НБУ

Рік	Кількість успішних електронних ідентифікацій, млн	Приріст до попереднього року, %	Ключові чинники зміни динаміки
2016	0,025	–	Запуск пілотних рішень, перші підключення державних сервісів
2017	0,074	196	Розширення переліку адмінпослуг, зростання обізнаності користувачів
2018	0,224	202,7	Масштабування використання на порталах держорганів
2019	0,3	33,9	Підключення нових онлайн-сервісів, стабілізація моделі
2020	7,6	2433,3	Пандемія COVID-19, перехід до дистанційних каналів, перша інтеграція з е-сервісами типу "Дія"
2021	30,2	297,4	Подальший розвиток "Дії", електронні документи й COVID-сертифікати, різке зростання попиту на онлайн-послуги
2022	32,8	8,6	Умови воєнного стану, фокус на безперервності публічних і фінансових сервісів. Розширення кола постачальників послуг, зростання попиту на дистанційну ідентифікацію
2023	42,9	30,8	
2024	87,7	104,4	

Джерело: складено авторами на основі даних Національного банку України (BankID у 2025…, 2025).

Ключовими чинниками такого зростання стали, з одного боку, пандемія COVID-19, яка обмежила фізичні контакти й перевела значну частину взаємодії з державою та бізнесом в он-лайн, а з іншого – запуск та активний розвиток в Україні мобільного застосунку "Дія". Саме "Дія", що забезпечила можливість зберігати у смартфоні електронні аналоги основних документів (посвідчення водія, техпасорта, ID-картки, закордонного біометричного паспорта, студентського квитка тощо) і отримувати через них доступ до публічних та державних послуг, а також завантажувати COVID-сертифікати, стала безальтернативною інфраструктурою в умовах карантинних обмежень. Це, зі свого боку, істотно посилило попит і на сам сервіс "Дія", і на віддалену ідентифікацію через BankID НБУ як базовий механізм доступу до таких послуг.

Умови воєнного часу, в яких опинилася Україна на початку 2022 р., введений Указом Президента України "Про введення воєнного стану в Україні" від 24.02.2022 р. № 64/2022 (Про введення воєнного…, 2022) воєнний стан також почали впливати на регулювання Системи BankID. Наприклад, Постановою Правління Національного банку України "Про внесення змін до окремих тарифів на послуги (операції), що надаються (здійснюються) Національним банком України" від 12.03.2022 р. № 49 (Про внесення змін…, 2022) з метою безперебійного доступу громадян

до дистанційних сервісів у фінансовому секторі та стимулювання функціонування Системи BankID НБУ в умовах воєнного стану були скасовані тарифи за послуги, що надаються НБУ в Системі BankID. На період дії воєнного стану Національний банк України вирішив не стягувати з абонентів BankID (банків і комерційних надавачів послуг) плату за підключення, супроводження й оброблення транзакцій, яка була встановлена Постановою Правління Національного банку України від 12.01.2022 р. № 2. Нині ці послуги надаються НБУ на безоплатній основі. Упродовж 2025 р. Система BankID НБУ продовжує стабільно забезпечувати безперешкодний і цілодобовий доступ громадян до онлайн-послуг, які надають державні органи, громадські організації, фінансовий сектор та інші комерційні установи. Це має особливу важливість для громадян, насамперед вимушено переміщених, в умовах воєнного стану в Україні. Нині Система доступна для понад 99,7 % клієнтів-власників платіжних карток в Україні. Вона користується високим попитом серед громадян як спосіб віддаленої ідентифікації та верифікації для отримання державних і банківських послуг. Понад 10 % власників платіжних карток раз на тиждень користуються онлайн-сервісами, підтверджуючи свою ідентифікацію через Систему BankID НБУ. І банки, і державні установи, і звичайні користувачі – громадяни України, вже усвідомили ті переваги, які надає Система. Незважаючи на те, що, кожен з названих суб'єктів переслідує свої інтереси, використовуючи BankID НБУ, усі вони зацікавлені в її подальшому зростанні та розвитку.

Очевидною є тенденція до розширення переліку нормативно-правових актів, які належать до регулювання сфери функціонування Системи BankID НБУ.

Еволюція нормативного регулювання BankID НБУ відбувається у руслі наближення до правового поля ЄС. По-перше, акти у сфері електронних документів, електронних довірчих послуг і функціонування державних реєстрів підтягують українську модель до вимог eIDAS/eIDAS 2.0 та створюють передумови для визначення рівнів довіри засобів електронної ідентифікації. По-друге, оновлення законодавства про захист персональних даних орієнтується на принципи GDPR – законність і прозорість обробки, мінімізація даних, розмежування ролей володільця та розпорядника, права суб'єктів даних. Архітектура BankID НБУ, за якої центральний хаб не зберігає й не опрацьовує персональні дані, а лише транзитно передає їх між абонентами, концептуально відповідає цій логіці. По-третє, розвиток ризик-орієнтованого підходу до фінансового моніторингу через Закон України № 361-IX і підзаконні акти НБУ узгоджується з вимогами пакета Директив AMLD та рекомендаціями FATF, а також враховує настанови EBA щодо дистанційної ідентифікації. По-четверте, деталізація процедур приєднання до Системи BankID НБУ, комплаєнс-перевірок претендентів, аудиту безпеки й інцидент-менеджменту зближує національну модель із практиками регулювання надавачів довірчих послуг і платіжних установ у ЄС. Сукупність цих кроків створює основу для майбутнього формального визнання окремих рівнів ідентифікації через BankID НБУ як таких, що відповідають рівням довіри substantial/high у розумінні eIDAS, та відкриває можливості інтеграції з європейськими схемами електронної ідентичності.

У такий спосіб, BankID НБУ вже нині виконує роль функціонального "мосту" між українськими практиками дистанційної ідентифікації та регуляторними рамками ЄС, а подальша гармонізація законодавства й технічних стандартів здатна перетворити цю Систему на елемент ширшого європейського простору довірчих електронних послуг.

Дискусія і висновки

Проведене дослідження підтверджує, що Система BankID НБУ сформувалася як де-факто національний стандарт віддаленої ідентифікації у фінансовому та публічному сегментах. Емпірично це засвідчують: масштаб підключення – 39 банків-ідентифікаторів і 110 постачальників послуг; динаміка використання – із близько 25 тис. успішних ідентифікацій у 2016 р. до 87,7 млн. у 2024 р., тобто перехід від пілотної до масової експлуатації; структура попиту – стійке домінування некомерційного сегменту (органи влади та державні портали): 93,3 % ідентифікацій у 2024 р. (проти 90,2 % у 2023 р.). Сукупно ці дані обґрунтовують висновок, що основним драйвером масштабування BankID НБУ є розширення е-урядування та цифрових державних сервісів, тоді як комерційні кейси зростають повільніше, але стабільно (у 2024 р. 5,8 млн проти 4,2 млн у 2023 р.).

Інституційна модель BankID НБУ має ознаки стійкої публічної інфраструктури, а не приватної платформи: централізований хаб, регуляторний оператор (НБУ), недискримінаційні умови приєднання та тарифоутворення, а також принципова для довіри характеристика – відсутність зберігання / накопичення персональних даних у хабі (система виконує транзитну функцію передавання даних між банком-володільцем інформації та надавачем послуги захищеними каналами). Саме ця архітектура підсилює аргумент про відповідність європейській логіці GDPR у частині мінімізації обробки даних, обмеження цілей і розмежування ролей володільця й розпорядника (контролера й процесора) – за умови належного договірного та процедурного оформлення ролей учасників.

Нормативне забезпечення BankID НБУ доцільно трактувати як двоблокову систему. Загальний блок створює правові передумови для електронної взаємодії та обігу даних. Спеціальний блок визначає архітектуру, порядок приєднання, комплаєнс-вимоги, аудит / безпеку, тарифи й особливості функціонування в кризових режимах. Еволюція спеціального регулювання демонструє послідовний рух від соціальної моделі е-урядування до інфраструктури, здатної підтримувати дистанційний онбординг і масові транзакції: запуск у тестовому режимі та первинне інституціювання (2016), модернізація режиму та приєднання / взаємодія учасників (2020), поява тарифної моделі для комерційних учасників (2022) з подальшим переорієнтуванням на безперервність доступу в умовах воєнного стану. Така регуляторна траєкторія свідчить, що BankID НБУ розвивається як критично важливий елемент цифрової держави та фінансової інклюзії.

Отримані результати дають підстави конкретизувати перспективи сумісності BankID НБУ з правом ЄС і практиками європейського фінансового комплаєнса. По суті, BankID НБУ вже відповідає низці базових принципів майбутньої інтеграції: використання "надійних" банківських облікових записів, застосування посилених механізмів автентифікації, можливість регуляторного нагляду й трасованості подій, а також мінімізація ролі хаба в обробці персональних даних. Водночас формальне наближення до eIDAS/eIDAS 2.0 потребує не декларативної, а процедурно підтвердженої сумісності. З огляду на це, практично орієнтована "дорожня карта" інтеграції BankID НБУ до європейського простору довірчих послуг повинна включати такі кроки:

• нормативна валідація рівнів довіри для ідентифікації через BankID НБУ (зіставлення процедур BankID із вимогами рівнів "substantial/high" у логіці eIDAS), включно із чіткими критеріями: автентифікація, керування обліковими даними, стійкість до компрометації, журнали подій, реагування на інциденти;

• оцінювання відповідності та стандартизація технічних протоколів (інтероперабельність, профілі даних, вимоги до криптозахисту, API-взаємодія), щоб перехід від "концептуальної" до "юридично значущої" сумісності був відтворюваним і перевірним;

• посилення GDPR-орієнтованих процедур у частині прозорості для суб'єкта даних: інформування, керування згодою / правовими підставами, політики зберігання у володільців даних, типові договори між учасниками щодо ролей і відповідальності;

• узгодження з AMLD/FATF/EBA для дистанційного онбордингу: документування ризик-орієнтованих сценаріїв, контроль якості даних і підстав ідентифікації, правила повторної ідентифікації / оновлення, механізми запобігання шахрайству;

• готовність до інтеграції з Європейським цифровим гаманцем у форматі джерела атрибутів: визначення переліків атрибутів, які можуть передаватися через BankID, і правил, за якими ці дані можуть безпечно й законно використовуватися за межами України.

Очевидно, що подальшого дослідження потребує визначення критеріїв і процедур формальної валідації рівнів довіри ідентифікації, що забезпечуються через BankID НБУ, та їхнє зіставлення з моделлю "assurance levels" у праві ЄС (зокрема й у логіці eIDAS 2.0). У межах цієї проблематики ключовим є не лише технічне порівняння протоколів і механізмів автентифікації, а й інституційно-правове "доведення" належності Системи до певного рівня гарантій: вимоги до первинної ідентифікації в банку-ідентифікаторі, сталість процедур KYC/AML, аудитованість процесів, керованість ризиків компрометації облікових даних, а також прозорі правила відповідальності між учасниками. Відповідно, подальша наукова дискусія має зміститися від загального твердження про "сумісність" до розроблення верифікованих індикаторів, за якими така сумісність може бути доведена у формалізованому порядку.

Окремого аналізу потребує правова архітектура обробки та передачі персональних даних у хабовій моделі BankID НБУ. Концептуальна відповідність принципам мінімізації та розмежування ролей не знімає питання про конкретні юридичні підстави обробки, про межі мети обробки й повторного використання даних на стороні абонентів-надавачів послуг, а також про практичну реалізацію прав суб'єктів даних у складній багатосуб'єктній взаємодії. Додаткової аргументації потребують і механізми доказування дотримання принципів належної безпеки, пропорційності наборів атрибутів, строків зберігання та процедур повідомлення про інциденти – з огляду на те, що саме ці елементи визначають "юридичну якість" довіри та її трансформацію в передбачувану й відтворювану практику.

Не менш значущою є проблематика кіберстійкості та безперервності роботи BankID НБУ в умовах воєнного стану, коли зростають як технічні, так і організаційні ризики. Тому подальші дослідження мають поєднувати правовий і технологічний підходи та з'ясовувати, наскільки правила функціонування Системи забезпечують реальний захист користувачів. Ідеться, зокрема, про порядок реагування на кіберінциденти, фіксацію дій учасників у журналах подій, застосування багатофакторної автентифікації, обмеження доступу до даних, резервування та відновлення роботи Системи після збоїв. Ці механізми повинні бути не лише технічно впроваджені, а й нормативно закріплені як обов'язкові вимоги до учасників BankID НБУ щодо перевірки з боку зовнішнього нагляду.

Нарешті, у площині європейської інтеграції потребує подальшого осмислення практична конфігурація взаємосумісності BankID НБУ з Європейським цифровим гаманцем: роль BankID як джерела атрибутів, моделі транскордонної взаємодії з банками ЄС, межі застосування для дистанційного онбордингу та комплаєнс-контролю, а також умови взаємного визнання, які виходять за межі суто технічної інтероперабельності й залежать від узгодженості правових режимів, довірчих рамок і наглядових практик. Саме тут наукова дискусія може забезпечити перехід від декларативного "мосту" до конкретизованої дорожньої карти правових і організаційних кроків, що роблять таку інтеграцію юридично верифікованою та інституційно стійкою.

Вклад авторів: Андрій Габрелян – ідея, концептуалізація, розробка методології, написання; Олександр Дяковський – формулювання та розвиток загальних цілей і завдань дослідження; Томаш Воловік – наукове редагування та критичний перегляд рукопису, візуалізація результатів; Антон Валуєв – перевірка даних, аналіз та оформлення літератури; Сергій Чернецький – збір та перевірка емпіричних даних, проведення емпіричного дослідження; Дмитро Кашкін – наукове редагування та критичний перегляд рукопису, візуалізація результатів.

Джерела фінансування. Автори заявляють про відсутність зовнішнього фінансування для проведення цього дослідження та підготовки рукопису до публікації.

Список використаних джерел

Гула, В. (2022). Правове регулювання та розвиток системи BankID. *Traektoriâ Nauki = Path of Science*, 8(5), 1008–1017. https://pathofscience.org/index.php/ps/article/download/1210/1019

Деркач, А. О., Корнєєва, М. В. & Абакуменко, О. В. (2016). Діджиталізація банківського сектору України. *Фінансові дослідження*, 1, 69–75. http://nbuv.gov.ua/UJRN/find_2016_1_10

Деякі питання надання інформації з Державного реєстру речових прав на нерухоме майно. (2015). Постанова Кабінету Міністрів України від 30.09.15. № 786. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/786-2015-%D0%BF#Text

Затонацька, Т., & Вольвач, О. (2023). Формування конкурентних стратегій на ринку електронних платіжних систем: кейс для України. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка*, 2(223), 42–52. https://econom.bulletin.knu.ua/uk/issue/view/194

Мушеник, І. М., & Грушецький, С. М. (2022). Забезпечення фінансової безпеки України в період воєнного часу та в умовах фінансової інклюзії. *Modern Economics*, 32, 70–74. https://doi.org/10.31521/modecon.V32(2022)-09

Пономаренко, В. С., Колодізєв, О. М., Лебідь, О. В., & Вейц, О. І. (2018). Оцінювання системи запобігання та протидії легалізації сумнівних доходів клієнтів банку. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії і практики*, 3(26), 17–28. https://doi.org/10.18371/fcaptp.v3i26.143845

Порядок приєднання абонентів до Системи BankID Національного банку України та припинення їх участі в системі. (2020). Протокол Рішення Ради Системи BankID Національного банку України від 26.03.20. № В/57-0007/24366. https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Poryadok_priyednannya_abonentiv_do_Sistemi_BankID_ta_pripinennya_uchasti.pdf

Про адміністративні послуги. (2013). Закон України від 06.09.12. № 5203-VI. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17#Text

Про вдосконалення державного управління інформаційною сферою. (1998). Указ Президента України від 16.09.98. № 1033/98. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1033/98#Text

Про введення воєнного стану в Україні. (2022). Указ Президента України від 24.02.22. № 64/2022. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text

Про внесення змін до окремих тарифів на послуги (операції), що надаються (здійснюються) Національним банком України. (2022). Постанова Правління Національного банку України від 12.03.22. № 49. https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_12032022_49

Про доступ до публічної інформації. (2011). Закон України від 13.01.11. № 2939-VI. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17/ed20121119

Про електронні документи та електронний документообіг. (2003). Закон України від 22.05.03. № 851-IV. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text

Про електронні довірчі послуги. (2017). Закон України від 05.10.17. № 2155-VIII. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19/ed20171005#Text

Про затвердження вимог у сфері електронних довірчих послуг та Порядку перевірки дотримання вимог законодавства у сфері електронних довірчих послуг. (2018). Постанова Кабінету Міністрів України від 07.11.18. № 992. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/992-2018-%D0%BF#Text

Про затвердження Комплексної програми розвитку фінансового сектору України до 2020 року. (2015). Постанова Правління Національного банку України від 18.06.15. № 391. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0391500-15#Text

Про затвердження Положення про Єдину національну систему електронної дистанційної ідентифікації фізичних і юридичних осіб BankID Національного банку України. (2016). Постанова Правління Національного банку України від 30.08.16. № 378. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0378500-16#Text

Про затвердження Порядку використання електронних довірчих послуг в органах державної влади, органах місцевого самоврядування, підприємствах, установах та організаціях державної форми власності. (2018). Постанова Кабінету Міністрів України від 19.09.18. № 749. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/749-2018-%D0%BF#Text

Про затвердження Положення про Систему BankID Національного банку України. (2020). Постанова Правління Національного банку від 17.03.20. № 32. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0032500-20#Text

Про затвердження Змін до Тарифів на організаційні послуги та інші види послуг (операцій), що надаються (здійснюються) Національним банком України. (2022). Постанова Правління Національного банку України від 12.01.22. № 2. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0002500-22#Text

Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах. (1994). Закон України від 05.07.94. № 80/94-ВР. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80/94-%D0%B2%D1%80

Про заходи щодо розвитку національної складової глобальної інформаційної мережі Інтернет і забезпечення широкого доступу до цієї мережі в Україні. (2000). Указ Президента України від 31.07.00. № 928/2000. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/928/2000#Text

Про інформацію. (1992). Закон України від 02.10.92. № 2657-XII. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text

Про Концепцію національної програми інформатизації. (1998). Закон України від 04.02.98. № 75/98-ВР. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/75/98-%D0%B2%D1%80#Text

Про Основні засади розвитку інформаційного суспільства в Україні на 2007-2015 роки. (2007). Закон України від 09.01.07. № 537-V. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/537-16#Text

Про Стратегію сталого розвитку "Україна – 2020". (2015). Указ Президента України від 12.01.15. № 5/2015. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#Text

Сервіс "BankID". Умови та правила. (2020). https://conditions-and-rules.privatbank.ua/view-content-489/

Система BankID НБУ у 2024 році: кількість ідентифікацій за рік зросла більше ніж удвічі. (2025). https://bank.gov.ua/ua/news/all/sistema-bankid-nbu-u-2024-rotsi-kilkist-identifikatsiy-za-rik-zrosla-bilshe-nij-udvichi#

About NBU BankID. (2018). https://bank.gov.ua/en/bank-id-nbu?utm_source=chatgpt.com

Amending Regulation (EU) No. 910/2014 as regards establishing the European Digital Identity Framework. (2024*). Regulation (EU) of the European Parliament and of the Council of 11.04.2024*. No. 2024/1183. https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1183/oj/eng

BankID у 2025: скільки українців вже користуються та як із цим працюють МФО. (2025). https://finance.ua/ua/credits/bankid-u-2025-statystyka-alternatyvy-mfo

Bjärkling, L., Hedström, S., & Mesterton, J. (2025). Governing Identification. The Case of BankID and the Impact of Private Ownership in Vital Identification Services. *Stockholm Business School*, 55. https://www.sviv.se/wp-content/uploads/2025/07/Governing-Identification-The-Case-of-BankID-and-the-impact-of-Private-Ownership-in-Vital-Identification-Services.pdf?utm_source=chatgpt.com

Bojadzievska, I., Cabacenco, P., Ivasyk, S., & Reçi, M. (2024). *Navigating the European Union's Digital Regulatory Framework: Part 2. Perspectives on Electoral Processes in EU Candidate Countries*. Stockholm: International IDEA, 85. https://www.idea.int/publications/catalogue/html/navigating-european-unions-digital-regulatory-framework-part-2?utm_source=chatgpt.com

Bondarenko, L., Moroz, N., Zhelizniak, R., & Bonetskyy, O. (2021). Fintech market development in the world and in Ukraine. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 6(41), 121–127. https://doi.org/10.18371/fcaptp.v6i41.251410

Dijck, J., & Jacobs, B. (2019). Electronic identity services as sociotechnical and political-economic constructs. *New Media & Society*, 22(5). https://doi.org/10.1177/1461444819872537

Dumortier, J. (2016). Regulation (EU) No 910/2014 on Electronic Identification and Trust Services for Electronic Transactions in the Internal Market (eIDAS Regulation). *SSRN*. 25. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2855484

European Banking Authority. (2022). Guidelines on the use of Remote Customer Onboarding Solutions under Article 13(1) of Directive (EU) 2015/849. *Final Report,* 45. https://www.eba.europa.eu/sites/default/files/document_library/Publications/Guidelines/2022/EBA-GL-2022-15%20GL%20on%20remote%20customer%20onboarding/1043884/Guidelines%20on%20the%20use%20of%20Remote%20Customer%20Onboarding%20Solutions.pdf

Husz, O. (2018). Bank Identity: Banks, ID Cards, and the Emergence of a Financial Identification Society in Sweden. *Enterprise & Society*, 19(2), 391–429. https://doi.org/10.1017/eso.2017.43

Kemppainen, L., Wrede, S., & Kouvonen, A. (2023). Migrants face Barriers to Obtaining Electronic Identification: A population-based Study Among Older Russian-speakers in Finland. *Journal of Medical Systems*, 47(45). https://doi.org/10.1007/s10916-023-01940-5

Kutbi, A., Alsilimani, A., & Khan, R. (2024). The effect of buy now, pay later fintechon traditional financial services and consumer behavior in Saudi Arabia. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 2(55), 281–297. https://doi.org/10.55643/fcaptp.2.55.2024.4323

Kuzheliev, M., Nechyporenko, A., Sulyma, M., Ovcharuk, S., & Leontieva, M. (2024). The impact of innovation on the financial architecture of the national economy. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 5(64), 397–412. https://doi.org.10.55643/fcaptp.5.64.2025.4878

McKinsey & Company. (2016). *Raising Ukraine's productivity: banking sector as an engine for growth.* https://www.mckinsey.com/ua/~/media/ClientLink/Raising%20Ukraines%20productivity%20Banking%20sector%20as%20an%20engine%20for%20growth/Ukraine%20productivity%20growth_EN_web.pdf

Naumenkova, S., Mishchenko, S., & Dorofeiev, D. (2019). Digital financial inclusion: evidence from Ukraine. *Investment Management and Financial Innovations*, 16(3), 194–205. https://doi.org/10.21511/imfi.16(3).2019.18

OECD. (2024). *The Single Digital Gateway in the Western Balkans. OECD Digital Government Studies*. Paris: OECD Publishing, 56. https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2024/01/the-single-digital-gateway-in-the-western-balkans_995f7ee9/3cbd03cd-en.pdf?utm_source=chatgpt.com

On electronic identification and trust services for electronic transactions in the internal market and repealing Directive 1999/93/EC. (2014). Regulation (EU) of the European Parliament and of the Council of 23.07.14. No. 910/2014. https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2014/910/oj/eng

Power Banking. (2023). *Річний звіт 2022*. 161. https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/annual_report_2022.pdf

Sharif, A., Ranzi, M., Carbone, R., Sciarretta, G., Marino, F., & Ranise, S. (2022). The eIDAS Regulation: A Survey of Technological Trends for European Electronic Identity Schemes. *Applied Sciences*, 12(24), 12679. https://doi.org/10.3390/app122412679

Sytnyk, I., Pugachov, M., Pugachov, V., Kudrenko, N., Dovgaliuk, V., & Sytnyk, B. (2023). Features functioning of the payment system of Ukraine. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 1(48), 42–63. https://doi.org/10.55643/fcaptp.1.48.2023.3962

The State Approves Decision on Its Equity Participation in PrivatBank PJSC. (2016). https://bank.gov.ua/en/news/all/derjava-uhvalila-rishennya-pro-vhodjennya-do-kapitalu-pat-privatbank?utm_source=chatgpt.com

Verkhoglyadova, N., Kononova, I., Brovko, L., Ostapenko, T., Kubetska, O., & Masiuk, I. (2024). The role of digitalization in the formation of the competitive environment of the financial and credit sector of the economy of Ukraine. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*, 4(57), 36–53. https://doi.org/10.55643/fcaptp.4.57.2024.4423

Vorobei, Yu. V., & Hutsalenko, L. V. (2022). The role of digital media for digital trade in banking services in a volatile environment. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 5(46), 54–63. https://doi.org/10.55643/fcaptp.5.46.2022.3868

References

About NBU BankID. (2018). https://bank.gov.ua/en/bank-id-nbu?utm_source=chatgpt.com

Amending Regulation (EU) No 910/2014 as regards establishing the European Digital Identity Framework. (2024). Regulation (EU) of the European Parliament and of the Council of 11.04.2024. No 2024/1183. https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2024/1183/oj/eng

BankID in 2025: how many Ukrainians already use it and how MFOs work with it. (2025) [in Ukrainian]. https://finance.ua/ua/credits/bankid-u-2025-statystyka-alternatyvy-mfo

BankID service. Terms and conditions. (2020) [in Ukrainian]. https://conditions-and-rules.privatbank.ua/view-content-489/

Bjärkling, L., Hedström, S., & Mesterton, J. (2025). Governing Identification. The Case of BankID and the Impact of Private Ownership in Vital Identification Services. *Stockholm Business School*, 55. https://www.sviv.se/wp-content/uploads/2025/07/Governing-Identification-The-Case-of-BankID-and-the-impact-of-Private-Ownership-in-Vital-Identification-Services.pdf?utm_source=chatgpt.com

Bojadzievska, I., Cabacenco, P., Ivasyk, S., & Reçi, M. (2024). *Navigating the European Union's Digital Regulatory Framework: Part 2. Perspectives on Electoral Processes in EU Candidate Countries*. Stockholm: International IDEA, 85. https://www.idea.int/publications/catalogue/html/navigating-european-unions-digital-regulatory-framework-part-2?utm_source=chatgpt.com

Bondarenko, L., Moroz, N., Zhelizniak, R., & Bonetskyy, O. (2021). Fintech market development in the world and in Ukraine. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 6(41), 121–127. https://doi.org/10.18371/fcaptp.v6i41.251410

Certain issues regarding the provision of information from the State Register of Real Rights to Immovable Property: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine on September 30, 2015. No. 786 [in Ukrainian]. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/786-2015-%D0%BF#Text

Derkach, A. O., Korneeva, M. V., & Abakumenko, O. V. (2016). Digitization of the banking sector in Ukraine. *Financial Research*, 1, 69–75 [in Ukrainian]. http://nbuv.gov.ua/UJRN/find_2016_1_10

Dijck, J., & Jacobs, B. (2019). Electronic identity services as sociotechnical and political-economic constructs. *New Media & Society*, 22(5). https://doi.org/10.1177/1461444819872537

Dumortier, J. (2016). Regulation (EU) No 910/2014 on Electronic Identification and Trust Services for Electronic Transactions in the Internal Market (eIDAS Regulation). *SSRN*. 25. https://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=2855484

European Banking Authority. (2022). *Guidelines on the use of Remote Customer Onboarding Solutions under Article 13(1) of Directive (EU) 2015/849*. Final Report, 45. https://www.eba.europa.eu/sites/default/files/document_library/Publications/Guidelines/2022/EBA-GL-2022-15%20GL%20on%20remote%20customer%20onboarding/1043884/Guidelines%20on%20the%20use%20of%20Remote%20Customer%20Onboarding%20Solutions.pdf

Gula, V. (2022). Legal regulation and development of the BankID system. *Traektoriâ Nauki = Path of Science*, 8(5), 1008–1017 [in Ukrainian]. https://pathofscience.org/index.php/ps/article/download/1210/1019

Husz, O. (2018). Bank Identity: Banks, ID Cards, and the Emergence of a Financial Identification Society in Sweden. *Enterprise & Society*, 19(2), 391–429. https://doi.org/10.1017/eso.2017.43

Kemppainen, L., Wrede, S., & Kouvonen, A. (2023). Migrants face Barriers to Obtaining Electronic Identification: A population-based Study Among Older Russian-speakers in Finland. *Journal of Medical Systems*, 47(45). https://doi.org/10.1007/s10916-023-01940-5

Kutbi, A., Alsilimani, A., & Khan, R. (2024). The effect of buy now, pay later fintechon traditional financial services and consumer behavior in Saudi Arabia. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 2(55), 281–297. https://doi.org/10.55643/fcaptp.2.55.2024.4323

Kuzheliev, M., Nechyporenko, A., Sulyma, M. Ovcharuk, S., & Leontieva, M. (2024). The impact of innovation on the financial architecture of the national economy. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 5(64), 397–412. https://doi.org.10.55643/fcaptp.5.64.2025.4878

McKinsey & Company. (2016). *Raising Ukraine's productivity: banking sector as an engine for growth*. https://www.mckinsey.com/ua/~/media/ClientLink/Raising%20Ukraines%20productivity%20Banking%20sector%20as%20an%20engine%20for%20growth/Ukraine%20productivity%20growth_EN_web.pdf

Mushenik, I. M., & Grushetsky, S. M. (2022). Ensuring Ukraine's financial security during wartime and in conditions of financial inclusion. *Modern Economics*, 32, 70–74 [in Ukrainian]. https://doi.org/10.31521/modecon.V32(2022)-09

Naumenkova, S., Mishchenko, S., & Dorofeiev, D. (2019). Digital financial inclusion: evidence from Ukraine. *Investment Management and Financial Innovations*, 16(3), 194–205. https://doi.org/10.21511/imfi.16(3).2019.18

OECD. (2024). *The Single Digital Gateway in the Western Balkans. OECD Digital Government Studies*. Paris: OECD Publishing, 56. https://www.oecd.org/content/dam/oecd/en/publications/reports/2024/01/the-single-digital-gateway-in-the-western-balkans_995f7ee9/3cbd03cd-en.pdf?utm_source=chatgpt.com

On access to public information: Law of Ukraine on January 13, 2011. No. 2939-VI [in Ukrainian]. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2939-17/ed20121119

On Administrative Services: Law of Ukraine on September 06, 2012. No. 5203-VI [in Ukrainian]. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5203-17#Text

On amendments to certain tariffs for services (operations) provided (performed) by the National Bank of Ukraine: Resolution of the Board of the National Bank of Ukraine on March 12, 2022. No. 49 [in Ukrainian]. https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_12032022_49

On approval of Amendments to the Tariffs for organizational services and other types of services (operations) provided (performed) by the National Bank of Ukraine: Resolution of the Board of the National Bank of Ukraine on January 12, 2022. No. 2 [in Ukrainian]. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0002500-22#Text

On approval of requirements in the field of electronic trust services and the Procedure for verifying compliance with the requirements of legislation in the field of electronic trust services: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine on November 07, 2018. No. 992 [in Ukrainian]. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/992-2018-%D0%BF#Text

On approval of the Comprehensive Program for the Development of the Financial Sector of Ukraine until 2020: Resolution of the Board of the National Bank of Ukraine on June 18, 2015. No. 391 [in Ukrainian]. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0391500-15#Text

On approval of the Procedure for the use of electronic trust services in state authorities, local self-government bodies, enterprises, institutions, and organizations of state ownership: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine on September 19, 2018. No. 749 [in Ukrainian]. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/749-2018-%D0%BF#Text

On approval of the Regulations on the BankID System of the National Bank of Ukraine: Resolution of the Board of the National Bank on March 17, 2020. No. 32 [in Ukrainian]. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0032500-20#Text

On approval of the Regulations on the Unified National System of Electronic Remote Identification of Individuals and Legal Entities BankID of the National Bank of Ukraine: Resolution of the Board of the National Bank of Ukraine on August 30, 2016. No. 378 [in Ukrainian]. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0378500-16#Text

On electronic documents and electronic document management: Law of Ukraine on May 22, 2003. No. 851-IV [in Ukrainian]. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15#Text

On electronic identification and trust services for electronic transactions in the internal market and repealing Directive 1999/93/EC. (2014). Regulation (EU) of the European Parliament and of the Council of 23.07.14. No 910/2014. https://eur-lex.europa.eu/eli/reg/2014/910/oj/eng

On electronic trust services: Law of Ukraine on October 05, 2017. No. 2155-VIII [in Ukrainian]. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2155-19/ed20171005#Text

On improving state management of the information sphere: Decree of the President of Ukraine on September 16, 1998. No. 1033/98 [in Ukrainian]. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1033/98#Text

On information. Law of Ukraine on October 02, 1992. No. 2657-XII [in Ukrainian]. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text

On measures to develop the national component of the global Internet information network and ensure broad access to this network in Ukraine: Decree of the President of Ukraine on July 31, 2000, No. 928/2000 [in Ukrainian]. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/928/2000#Text

On the Basic Principles of Information Society Development in Ukraine for 2007-2015: Law of Ukraine on January 09, 2007. No. 537-V [in Ukrainian]. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/537-16#Text

On the Concept of the National Informatization Program: Law of Ukraine on February 04, 1998. No. 75/98-VR [in Ukrainian]. https://zakon.rada.gov.ua/ laws/show/75/98-%D0%B2%D1%80#Text

On the introduction of martial law in Ukraine: Decree of the President of Ukraine on February 24, 2022. No. 64/2022 [in Ukrainian]. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text

On the protection of information in information and telecommunications systems: Law of Ukraine on July 05, 1994. No. 80/94-VR [in Ukrainian]. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80/94-%D0%B2%D1%80

On the Sustainable Development Strategy "Ukraine – 2020": Decree of the President of Ukraine on January 12, 2015. No. 5/2015 [in Ukrainian]. https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5/2015#Text

Ponomarenko, V. S., Kolodiziev, O. M., Lebid, O. V., & Veits, O. I. (2018). Assessment of the system for preventing and counteracting the legalization of dubious income of bank customers. *Financial and credit activities: problems of theory and practice*, 3(26), 17–28 [in Ukrainian]. https://doi.org/10.18371/fcaptp.v3i26.143845

Power Banking. (2023). *Annual Report 2022*. 161 [in Ukrainian]. https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/annual_report_2022.pdf

Procedure for connecting subscribers to the BankID System of the National Bank of Ukraine and terminating their participation in the system: Minutes of the Decision of the BankID System Council of the National Bank of Ukraine on March 26, 2020. No. B/57-0007/24366 [in Ukrainian]. https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Poryadok_priyednannya_abonentiv_do_Sistemi_BankID_ta_pripinennya_uchasti.pdf

Sharif, A., Ranzi, M., Carbone, R., Sciarretta, G., Marino, F., & Ranise, S. (2022). The eIDAS Regulation: A Survey of Technological Trends for European Electronic Identity Schemes. *Applied Sciences*, 12(24), 12679. https://doi.org/10.3390/app122412679

Sytnyk, I., Pugachov, M., Pugachov, V., Kudrenko, N., Dovgaliuk, V., & Sytnyk, B. (2023). Features functioning of the payment system of Ukraine. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 1(48), 42–63. https://doi.org/10.55643/fcaptp.1.48.2023.3962

The NBU's BankID system in 2024: the number of identifications per year has more than doubled. (2025) [in Ukrainian]. https://bank.gov.ua/ua/news/all/sistema-bankid-nbu-u-2024-rotsi-kilkist-identifikatsiy-za-rik-zrosla-bilshe-nij-udvichi#

The State Approves Decision on Its Equity Participation in PrivatBank PJSC. (2016). https://bank.gov.ua/en/news/all/derjava-uhvalila-rishennya-pro-vhodjennya-do-kapitalu-pat-privatbank?utm_source=chatgpt.com

Verkhoglyadova, N., Kononova, I., Brovko, L., Ostapenko, T., Kubetska, O., & Masiuk, I. (2024). The role of digitalization in the formation of the competitive environment of the financial and credit sector of the economy of Ukraine. *Financial and Credit Activity: Problems of Theory and Practice*, 4(57), 36–53. https://doi.org/10.55643/fcaptp.4.57.2024.4423

Vorobei, Yu. V., & Hutsalenko, L. V. (2022). The role of digital media for digital trade in banking services in a volatile environment. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*, 5(46), 54–63. https://doi.org/10.55643/fcaptp.5.46.2022.3868

Zatonatska, T., & Volvach, O. (2023). Formation of competitive strategies in the electronic payment systems market: a case study for Ukraine. *Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Economics*, 2(223), 42–52 [in Ukrainian]. https://econom.bulletin.knu.ua/uk/issue/view/194

Отримано редакцією журналу / Received: 18.01.26
Прорецензовано / Revised: 07.03.26
Схвалено до друку / Accepted: 10.03.26
Опубліковано / Published: 27.06.26

Andrii HABRELIAN[1], PhD (Law)
ORCID ID: 0000-0001-9337-7920
e-mail: Kashkinlaw@gmail.com

Oleksandr DIAKOVSKYI[1], PhD (Law), Senior Lecturer
ORCID ID: 0000-0003-3412-9278
e-mail: O.dyakovskiy@gmail.com

Anton VALUIEV[2], PhD (Law)
ORCID ID: 0000-0002-9561-4675
e-mail: Valyevdabk@gmail.com

Serhii CHERNETSKYI[3], PhD (Pub. Admin. & Mgnt.), Doctoral Student
ORCID ID: 0000-0002-7368-4509
e-mail: Cherneckyi1989@ukr.net

Dmytro KASHKIN[4], Lawyer, Master of Laws
ORCID ID: 0009-0007-5167-0900
e-mail: Dmytro.Kashkin@gmail.com

[1]National Technical University of Ukraine "Ihor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute", Kyiv, Ukraine
[2]Limited Liability Company "Agrofon Enterprise", Kyiv, Ukraine
[3]Private Joint-Stock Company "«Higher education institution "Interregional Academy of Personnel Management»", Kyiv, Ukraine
[4]University of Coimbra, Coimbra, Portugal

DEVELOPMENT OF THE BANKID SYSTEM IN UKRAINE: FEATURES OF OPERATION AND REGULATORY FRAMEWORK

Background. *The digital transformation of the financial sector and the development of e-governance in Ukraine have highlighted the need for reliable tools for remote identification of individuals that are compatible with the EU legal framework in the field of electronic identification and personal data protection. In this context, the BankID system of the National Bank of Ukraine has gradually acquired the status of a de facto national standard for remote identification.*

Methods. *The methodological basis of the study consists of a systematic approach, methods of analysis and synthesis, historical and comparative legal methods, which are used to reveal the genesis, architecture, and institutional model of the NBU's BankID and compare it with European electronic identification schemes. Formal-logical and formal-legal methods were used to structure the array of regulatory and legal acts and formulate generalizations regarding the legal regime of the System, while statistical methods were used to analyze the dynamics of participant connection and service use in 2016-2024.*

Results. *The two-block structure of the NBU's BankID regulatory framework (general acts of information and telecommunications law and special acts of the NBU and the Government regulating the architecture of the System, the procedure for connecting subscribers, tariffs, and features of operation in wartime) is justified. It is shown that the centralized hub model of the NBU's BankID, in which the provider does not store or process personal data, is consistent with the GDPR's logic of minimizing processing and separating the roles of data owner and data controller. Based on statistical analysis, the transition from pilot use to large-scale operation of the System has been proven (87.7 million successful identifications in 2024, more than 60% of banks are subscribers-identifiers, with the non-commercial segment dominating), and the key stages in the evolution of the regulatory regime have been identified – from a social e-governance project to a remote onboarding infrastructure in the context of a pandemic and martial law.*

Conclusions. *It is concluded that the NBU's BankID is the institutionalized result of a public-private partnership between the state, the NBU, and the banking sector, and already serves as a functional "bridge" between the Ukrainian and European models of electronic identity. The evolution of the national regulatory framework towards the implementation of eIDAS/eIDAS 2.0, GDPR, the AMLD package of directives, FATF recommendations, and EBA guidelines creates the conditions for further formal validation of the NBU's BankID trust levels and the use of the System as compatible with the European trusted electronic services space, particularly in the segment of remote customer service for EU banks.*

Keywords: *BankID; identification; remote identification; identification system; personal data; transfer of personal data; National Bank of Ukraine; information society; digital economy; digital public services; eIDAS; GDPR.*

Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів. Спонсори не брали участі в розробленні дослідження; у зборі, аналізі чи інтерпретації даних; у написанні рукопису; в рішенні про публікацію результатів.

The authors declare no conflicts of interest. The funders had no role in the design of the study; in the collection, analyses or interpretation of data; in the writing of the manuscript; in the decision to publish the results.